

V Nebi sú zatiaľ len dve telá

Evžen Kindler

30. novembra 2019 ✝ Cirkev ✝ Nebo, očistec, peklo

Vyjdime z toho, čo rozumieme pod slovom umiestnenie, budme pri tom kritickí a snažme sa vyvarovať onoho neopodstatneného užívania kantovského spôsobu nazerania. Umiestnením niekedy rozumieme adresu, niekedy poschodie/budovu, niekedy geografické súradnice, niekedy miesto v lietadle (a to, o ktoré lietadlo ide) a mnoho rôznych ďalších interpretácií. Vždy však ide o vzťah toho umiestneného k niečomu inému, čo sa tiež nachádza v nejakom mieste (priestore). Miesto je teda čosi, kde je zmysluplná istá relácia (vzťah), napr. vzdialenosť, blízkosť, poradie, atď. Čo nám hovorí logika a Zjavenie?

Na rozdiel od Neba a Pekla, kde ľudské telá buď už sú, alebo budú, sú v Očistci len duše. Predstava, že okrem nich tam je aj oheň a zaberá miesto, je typickým príkladom prežívania vyššie zmieneného kantovského spôsobu nazerania. Ten je síce živý starými výtvarnými i literárnymi metaforami Očistca, ale nie je podložený. Na s. 44 v stati „Očistcový oheň“ v Te Deum 5/2011 je ukázané, že oheň môže spočívať v nepredstaviteľne bolestivom nesúlade medzi rozumom a vôľou postihujúcou v Očistci každú dušu, čiže (oheň) k svojej existencii nepotrebuje miesto. Tvrdenie, že je Očistec miesto, by významne podporil úplne iný poznatok, totiž o tom, že by existovali nejaké vzťahy medzi dušami v Očistci prítomnými, ako je vzájomná vzdialenosť, blízkosť, dosiahnuteľnosť jednej duše k druhej a pod., alebo že je tam niečo ako stred alebo výstup. Skôr je možné sa domnievať, že by absencia akéhokoľvek vzťahu medzi dušami v Očistci mohla u každej z nich zosilňovať príslušné utrpenie. Ani Biblia, ani tradícia snád k tomu nič závažného nehovoria, takže jediný dôvod prečo chápať Očistec ako miesto, je odlíšiť ho od iných miest.

Naisto vieme, že v nebi sú už dve telá – Krista a Panny Márie –, a je tam i istá analógia relácie vzdialenosti: predpokladá sa napríklad, že niektoré duše tam budú Bohu „bližšie“ ako iné. Takže hovoriť o Nebi ako o mieste nie je vylúčené. Avšak akú vlastnosť Nebo ako miesto má?

Vezmeme práve nadhodenú reláciu blízkosti. V nebi bude Boh všade a bolo by to asi dosť nelogické Nebo, keby niekde bolo Boha viac a niekde menej. A vzniká otázka, ako môže byť niečo bližšie alebo ďalej od niečoho, čo je všade. Zdá sa to nezmyselné, avšak len vtedy, pokiaľ sa do našich myšlienok vtiera ono kantovské nazeranie. Vezmime si na pomoc analógiu: na zemskom povrchu je vzduch všade, ale podľa svojich fyziologických schopností ho rôzni ľudia vdychujú rôzne množstvá. Pri troške abstrakcie je možné prehlásiť schopnosť vdychovania vzduchu za vzdialenosť k nemu (viď. poznámku č. 7). Problém je, že v hmotnom svete sa vdychovanie nejaví ako geometrický vzťah, avšak v prípade Neba, kde bude mnoho nehmotných bytostí a kde ani všetko hmotné nebude obmedzené tak ako vo svete, kde teraz žijeme, to vôbec nemusí prekážať, a tak tento príklad môže poslúžiť ako „model“ pre to, v akom zmysle je Nebo miestom. Je zjavné, že bude veľmi odlišné od miest, s ktorými máme skúsenosti. Ale môžu nám k tomu povedať niečo bližšie aj telá spasených?

Starí filozofovia sa snažili (dnes vieme, že neúčelne a márne) implantovať etiku do geometrie a vymýšľali formulácie, ako že kružnica je najdokonalejšia krivka, pretože vo vzťahu ku svojej dĺžke vymedzuje vo svojom vnútri najväčšiu možnú plochu. Alebo podobne, že guľa je najdokonalejšie teleso, lebo jej povrch vymedzuje voči svojej veľkosti najväčšiu časť priestoru vo vnútri. A tak jeden z najvýznamnejších autorov kresťanského staroveku Origenes (185 – 253) dospel k názoru, že vzkriesené telá budú mať formu gule, pretože tieto telá budú zbavené všetkej nedokonalosti. Synoda v Konštantínopole v r. 543 tento názor odsúdila, čo je z dnešného pohľadu celkom rozumné: už storočia pred Origenom formulovali pomocou proporcií dokonalosť tvaru ľudského tela pohanskí Gréci predsa len snád lepšie ako Origenes a navyše samotné východisko, totiž implantovanie etického pojmu dokonalosť do abstraktného systému geometrie, je úplne neopodstatnené. Origenov omyl nás však upozorňuje, že musíme byť veľmi opatrní, keď hovoríme v súvislosti so spásou o geometrii a mieste. A tak berme ďalšie úvahy najmä ako inšpiráciu a ako podnety, ako pochopiť otázku, či je Nebo miesto a vyvarovať sa pri tom kantovskému nazeraniu na ne.

Keď sme mali ešte v roku 1951 na gymnáziu solídnu výuku náboženstva, hovoril nám vyučujúci ThDr. J. Havle, že po Poslednom súde budú mať telá spasených podobné schopnosti ako telo Ježiša Krista po jeho zmŕtvychvstaní. Ako príklad uvádzal schopnosť „prechádzať hmotou“ údajne popísanú vo veršoch 19 – 26 dvadsiatej kapitoly evanjelia sv. Jána. Nepremýšľajme, či v Nebi budú dvere a múry, ani otázku neaplikujme na možnosť prechádzania takými hmotnými útvarmi, ako sú napr. cudzie telá, ale všimnime si popis tejto udalosti z inej stránky.

Pre slovensky hovoriaceho človeka je prirodzené, aby *januis clausis* preložil inštrumentálom teda ako „zavretými dverami“, avšak použitý latinský pád (ablatív) bol bežne používaný i k vyjadreniu mnohých iných vzťahov, ktoré musíme v slovenčine vyjadriť dlhšími výrazmi, okrem iného ide o vyjadrenie okolností. Nie je teda opodstatnené preložiť text „Venit Jesus januis clausis“ ako „Ježiš prišiel zavretými dverami“, ale skôr ako „Ježiš prišiel, keď boli dvere zatvorené“. Moderné znalosti o priestore sa nedostali vo svojej dobe ani k P. Schallerovi, ani k Dr. Havlemu, čo ich úplne ospravedľňuje a ani trochu nezmenšuje ich teologické, prekladateľské a pedagogické schopnosti, ale dostávajú sa už bežne k nám, ktorí žijeme v treťom tisícročí, a tak nám veľmi výstižne odkazujú, že sa Kristus mohol objaviť v uzavretej miestnosti bez toho, aby musel prejsť jej dverami alebo stenami: jeho telo, po vzkriesení oslávené, zrejme nebolo viazané na tento trojrozmerný priestor, v ktorom žili apoštoli, ale mohlo ho kedykoľvek opustiť a kedykoľvek sa do neho vrátiť, a to aj na iné miesto. Ján predsa nepíše vo svojom evanjeliu, že Kristus prišiel k dverám, zistil, že sú zavreté a šiel ďalej cez ne. Odkiaľ Ježiš do miestnosti medzi apoštolov vstúpil a kde bol predtým, sa nám nepopisuje a nemusí to byť ani relevantná otázka. Dôležité je, že sa náhle objavil v miestnosti uzamknutej tak, že do nej nebolo možné normálne vstúpiť. Keď už by sme chceli vyjsť v ústrety jednoduchým ľudovým predstavám o ťažko vysvetliteľných biblických javoch, mohli by sme predpokladať napr. to, že Kristus naozaj prišiel až pred dvere a keď zistil, že sú zavreté, vystúpil z nášho trojrozmerného priestoru a vrátil sa do neho na miesto vo vnútri miestnosti.

Takže môžeme predpokladať, že oslávené telá v Nebi budú mať vzťah k akémusi priestoru zodpovedajúcemu náležite telám, kde bude aj nejaký vzťah blízkosti naznačený vyššie, ale budú mať snád aj istotu slobody tento priestor opúšťať (čo by bolo v zhode napr. s faktami o pozemských zjaveniach Panny Márie.)

V Pekle dosiaľ telá nie sú, ale po poslednom súde budú a je možné tušiť, že už pred tým tam vzťahy medzi démonmi a zavrhnutými dušami sú, takže o Pekle ako o mieste v dosť všeobecnom zmysle možno uvažovať. Z faktu, že ide o miesto zavrhnutia, vyplynú aj vlastnosti, ktoré Peklo ako priestor robia drasticky obmedzujúce a budiace beznádej a bezmocnú zlobu, takže budú odlišné od tých nesených „kantovským spôsobom nazerania“ – povedané s istým cynizmom: priestor umožňujúci aspoň približne, aby sa na neho „nazeralo kantovsky“, by mohol byť pre Peklo až príliš jemný.

Vieme, že po poslednom súde Očistec nebude, prestane existovať. Či bude jeho existencia zrušená špeciálnym aktom Božej vôle, alebo či prestane trvať preto, že bude prázdny, nevieme. Druhú alternatívu však nie je možné vylúčiť, jej kontext sa dokonca nápadne podobá poznatku uvedenom v texte vyššie v súvislosti s teóriou relativity. Pokiaľ na týchto abstraktných úvahách niečo je, potom podporujú aj názor, že výroky typu „Peklo je, ale je prázdne“, resp. „Očistec je, ale je prázdny“, sú vnútorne sporné aj vtedy, pokiaľ Peklo a Očistec chápeme ako miesta.

Záver

Módna modernistická teológia pod heslom „oslobodiť sa od scholastiky“ zamietla presné myslenie ako svoj nástroj a nahradila ho zážitkom, a tak pri zažití, zakúsení termínu „zmeniť stav“ sa ponúka skôr pojem „omdlieť“ než čokoľvek iného, napr. „zmeniť miesto“ alebo „opustiť miesto“. Skutočne, duša po smrti opustí miesto, kde bola, avšak neexistuje logicky ani iný dôvod pre to, aby všeobecne platilo, že „opustiť dané miesto“ znamená presun na iné miesto. Nehmotná duša *a priori* miesto k svojej existencii nepotrebuje. Existuje mnoho príkladov, kedy niečo nemá miesto (napr. abstraktné pojmy), a tak je možné pripustiť, že ani pre ľudskú dušu nie je nutné, aby po opustení tela, a teda hmotného sveta (kde hovoriť o mieste je opodstatnené), musela zaujať miesto inde. Pokiaľ sa chceme oslobodiť od už vyššie zmieneného termínu „miesto“ ako metafory, potom je možné o ňom pre dušu seriózne uvažovať v prípade, že je zmysluplné hovoriť o jej vzťahu vzdialenosti alebo niečoho podobného (blízkosti, poradi, ...) k iným entitám umiestneným v rovnakom „priestore“ resp. „prostredí“. V prípade Neba a Pekla je to podložené, v prípade Očistca by to mohlo byť odvodené len po veľmi hlbokom teologickom rozboře, ktorý by v Očistci našiel skutočné vnútorné vzťahy a zmysluplnosť pojmu „umiestnenie“.

Zostáva ešte otázka, s tým súvisiaca, či sa niečo môže vyskytovať na viacerých miestach súčasne. Aj keď o bilokácii v prípade svätých vieme, vieme aj to, že inak sa hmotné telá nemôžu vyskytovať na viacerých miestach súčasne. Otázkou zostáva, či niečo môže byť napr. súčasne v Nebi a na Zemi. Logika nám hovorí, že otázka nemá zmysel, a to kvôli slovu *súčasne*. Aj matematické štúdium časopriestoru nám dá podobný fakt: pokiaľ by malo byť niečo naozaj súčasne v dvoch časopriestoroch, potom oba musia byť dosť tesne zviazané priestory jedného spoločného časopriestoru, ktorý ich obsahuje. Inak to nemá zmysel. Ilustrácia je prostá – sme vo vnútri biosféry (jedného časopriestoru), v mliečnej dráhe... (matematika ponúka premyslenejšie ilustrácie, ale tie sú príliš abstraktné) –, avšak to všetko je súčasťou jedného Vesmíru. Vieme o Matke Božej, že keď sa zjavuje, je súčasne v Nebi i na Zemi, vieme o anjeloch strážnych detí, že sú istým spôsobom prítomní u nich na Zemi a súčasne – podľa slov samotného Krista [Mt, 18, 10] v Nebi a hľadajú na Božiu tvár. To sú však „prieniky“ priestoru Zeme a Neba, ich uskutočnenie leží mimo kompetencie prírodných vied, matematiky i logiky. A tak je iba Boh schopný takého uskutočnenia vo svojej všemohúcnosti a okrem Neho po svojom Nanebovzatí (ako sa modlíme v slávnostnom ruženci po

korunovaní svým Synom) “Kráľovná Neba a Zeme”, Panna Mária.

I. časť: <http://christianitas.sk/stav-a-miesto-po-smrti-i/>

II. časť: <http://christianitas.sk/stav-a-miesto-po-smrti-ii/>

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/stav-a-miesto-po-smrti-iii/>